Total No. of Questions – 5] [Total Pages : 3

(2022)

9357

M.A. Examination

SANSKRIT

(नाटक तथा काव्य)

Paper–I

(Semester-I)

Time : Three Hours] [Max. Marks : {Regular : 80, Private : 100}

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

नोट : 1. परीक्षार्थिभिः प्रश्नपत्रस्य समाधानं पृष्ठात्मिकायामुत्तरपुस्तिकायामेव समापनीयम्। एतदर्थं न किमप्यतिरिक्तं पत्रादिकं प्रदास्यते।

2. प्रश्नपत्रं नियमितविद्यार्थिभ्यः 80 अङ्कानां व्यक्तिगत-परीक्षार्थिभ्यश्च कोष्ठकान्तर्गतनिर्दिष्ट अङ्कानुसारेण 100 अङ्काना विद्यते।

3. प्रश्नानां समाधानं संस्कृतहिन्द्याङ्ग्लभाषाणं कयापि एकया भाषया कर्तुं शक्यते।

1. अधस्तानां पद्यद्वयं प्रसङ्गनिर्देशपूर्वकं विशदं व्याख्यायत-

(क) विश्वंभरा भगवती भवतीमसूत
राजा प्रजापतिसमो जनकः पिता ते।
तेषां वधूस्त्वमसि नन्दिनि पार्थिवानां
येषां कुलेषु सविता च गुरूर्वय च॥

(ख) अयि कठोर यशः किल ते प्रियं
किमयशो ननु घोरमतः परम्।
किमभवद्विपिने हरिणीदृशः
कथय नाथ कथं बत मन्यसे॥

(ग) वत्सायाश्च रघूद्वहस्य च शिशावस्मिन्नभिव्यज्यते।
संपूर्णप्रतिबिम्बितेन निखिला सैवाकृतिः सा द्युतिः।
सा वाणी विनयः स एव सहजः पुण्यानुभावोऽप्यसौ
हा हा दैव किमुत्पथैर्मम मनः पारिप्लवं धानति॥

(घ) विरोधो विश्रान्तः प्रसरति रसो निर्वृतिघनस्तदौद्वत्यं
कापि व्रजति विनयः प्रछयति माम्।
झटित्यस्मिन्हष्टे किमपि परवानस्मि् यदि वा
महार्धस्तीर्थानामिव हि महतां कोऽप्यतिशयः॥

2×10=20 (2×12½=25)

2. अधोदत्तयोरेकं पद्य प्रसङ्गनिर्देशपुरस्सरं व्याख्यायत-

(क) पूरोत्पीडे तटाकस्य परीवाहः प्रतिक्रिया।
शोकक्षोभे च हृदयं प्रलापैरेव धार्यते॥

(ख) लौकिकानां हि साधूनामर्थं वागनुवर्तते।
ऋषीणां पुनराधानां वाचमर्थोऽनुधावति॥ 10 (10)

3. उत्तररामचरितम् नाटके वर्णितं प्रकृति चित्रणं सोदाहरणं विवेचयत।

अथवा

उत्तररामचरितम् नाटकस्य नायक श्री रामस्य चरित्र-चित्रण प्रतिपादयत। 20(25)

4. अधस्तनानां पद्यद्वयं प्रसङ्गनिर्देशपूर्वकं विशदं व्याख्यायत-

(क) मुहूर्तमात्रं भवनिन्दया दयासखाः सखायः स्रवदश्रतो मम।
निवृत्तिमेष्यन्ति परं दुरूत्तरस्त्वयैव मातः सुतशोकसागरः।।

(ख) अयं दरिद्रो भविवेति वैधसीं लिपि ललाटेऽर्थिजनस्य जाग्रतीम्।
मृषां न चक्रेऽहिन्पतकल्पपादपः प्रणीय दारिधदरिद्रतां नलः।।

(ग) विलासवापीतटवीचिवादनात्पिकालिगीतेः शिखिलास्यलाद्यवात्।
वनेऽपि तौर्यत्रिकमारराध तं क भोगमाप्नोति न भाग्यभाग्जनः।।

(घ) विद्याय मूर्तिं कपटेन वामनीं स्वयं बलिध्वंसिडिम्बिनीयम्।
उपेतपाक्ष्र्वश्र्वरणेन मौनिना नृपः पतङ्गं समधत्त पणिना।।

2×7½=15 (2×10=20)

5. पठिताशंमाश्रित नलस्य सौन्दर्यं सोदाहरण विवेचयत।

अथवा

पठिताशमाश्रित श्री हर्षस्य काव्य कला सोदाहरणं विवेचयत। 15(20)